

Tomasz Żukowski

Nowa szkoła badań na Holocaustem

Problematyka

Obok badań historycznych, które przyniosły w ostatnich latach nową wiedzę na temat realiów Zagłady a szczególnie zachowań miejscowej ludności (tzw. *bystanders* – świadków) wobec eksterminacji Żydów, podjęto badania nad kulturą polską i zakorzenionym w niej wykluczeniem Żydów jako ważnym kontekstem Holocaustu.

Wśród wielu prac na ten temat należy wymienić między innymi *Pod klątwą. Społeczny portret pogromu kieleckiego* Joanny Tokarskiej-Bakir, *Po Jedwabnym. Anatomia pamięci funkcjonalnej* Piotra Foreckiego, *Spory o Grossa. Polskie problemy z pamięcią o Żydach* Pawła Dobrosielskiego, *Festung Warschau* Elżbiety Janickiej, *Perwersje Holocaustowe. Pozycja polskiego świadka*, praca doktorska Jana Borowicza (w druku) czy *Ślady Holocaustu w imaginariusz kultury polskiej* pod red. Iwony Kurz, Justyny Kowalskiej-Leder, Małgorzaty Szpakowskiej i Pawła Dobrosielskiego, a z tekstów powstałych w kręgu IBL PAN *Przemoc filosemicka? Nowe polskie narracje o Żydach po roku 2000* Elżbiety Janickiej i Tomasza Żukowskiego oraz *Opowieść o niewinności. Kategoria świadka w kulturze polskiej (1942-2015)* pod red. Maryli Hopfinger i Tomasza Żukowskiego.

Badania te skupiają się z jednej strony na wzorach kultury, które warunkują zachowania wobec Żydów, z drugiej na mechanizmach pamięci usuwających przemoc i wykluczenie z pola widzenia kultury.

Cel zajęć

W pierwszej części zajęć chciałbym przedstawić obrazy polskiego udziału w eksterminacji na przykładzie filmów *Naganiacz* (reż. Czesław i Ewa Petelscy, 1963) oraz *Pokłosie* (reż. Władysław Pasikowski, 2015) wraz z mechanizmami pomijania wiedzy o polskiej przemocy.

W drugiej zaproponuję wspólną interpretację wierszy Czesława Miłosza *Campo di Fiori* oraz *Biedny chrześcijanin patrzy na getto* w kontekście analiz z pierwszej części seminarium. Będziemy wspólnie interpretować wiersze Miłosza odnosząc je do wiedzy historycznej oraz badań antropologicznych dotyczących wykluczenia Żydów.

Celem zajęć jest zapoznanie studentów z interpretacjami tekstów dotyczących Zagłady biorącymi pod uwagę wykluczenie i towarzyszące mu praktyki ukrywania wiedzy o przemocy wobec zmarginalizowanych oraz przeciwiczenie wykorzystania tych narzędzi interpretacyjnych w pracy nad konkretnymi tekstami literackimi.

Lektury

Dla wszystkich:

1. Cz. Miłosz, *Campo di Fiori*, *Biedny chrześcijanin patrzy na getto*.
2. J. Błoński, *Biedni Polacy patrzą na getto*, w: tegoż, *Biedni Polacy patrzą na getto*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1996.
3. J. Tokarska-Bakir, *Żydzi u Kolberga*, „Res Publica Nowa” 1999, nr 7–8.

Dla chętnych:

1. Filmy *Naganiacz* i *Pokłosie*
2. Z mojej książki *Wielki retusz. Jak zapomnieliśmy że Polacy zabijali Żydów* z roz. III s. 186-200.